

Sygn. akt VIII *Pa 84/14*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 września 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Maria Pierzycka-Pajak
Sędziowie:	SSO Jolanta Łanowy (spr.) SSO Grażyna Łazowska
Protokolant:	Ewa Gambuś

po rozpoznaniu w dniu 21 sierpnia 2014r. w Gliwicach

sprawy z powództwa Z. N. (N.)

przeciwko Fabryce (...) S.A. w T.

o ustalenie wykonywania pracy w warunkach szczególnych

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Tarnowskich Górach

z dnia 27 marca 2014 r. **sygn. akt** IV P 601/11

uchyla zaskarżony wyrok w całości, znosi postępowanie w całości i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Tarnowskich Górach.

(-) SSO Jolanta Łanowy (spr.) (-) SSO Maria Pierzycka-Pajak (-) SSO Grażyna Łazowska

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt: VIII Pa 84/14

UZASADNIENIE

Powód Z. N. w pozwie skierowanym przeciwko pozwanej Fabryce (...) w T. wniósł o zobowiązanie pozwanej do wydania mu świadectwa pracy w warunkach szczególnych z wykazu A za okres od 17 listopada 1976r. do 31 grudnia 2008r.

W uzasadnieniu żądania wskazał, iż podstawą jego żądania jest art. 125 a ust. 2 ustawy o emeryturach, rentach z FUS (Dz.U.Nr 153 poz.1227z 2009r.). Opisując stanowiska zajmowane w okresie całego zatrudnienia wskazywał, iż wykonywana przez niego praca niewątpliwie była pracą w warunkach szczególnych. I tak: w okresie

od 17.XI.1976r - 18.I.1983r. pracował w Laboratorium (...), jako laborant przy pobieraniu prób i pomiarach jakości i żywotności prototypowego górniczego sprzętu ratunkowego., w okresie od 19.I.1983r.-31.XII.1987r. pracował w w/w laboratorium na stanowisku fizyka, lecz faktycznie wykonywał pracę operatora monitorów ekranowych, w okresie od 01.I.1988r.-31.XII.1989r. pracował na stanowisku kierownika Laboratorium (...), od 01.I.1990r.-31.XII.1993r.zajmował stanowisko specjalisty fizyka w tym laboratorium, w okresie od 01.I.1993r. do 31.XII.2008r. był kierownikiem (...), obejmującego dawne Laboratorium (...) i Laboratorium (...). W opinii powoda, charakter czynności oraz warunki ich wykonywania (szczegółowo opisane w pozwie) jednoznacznie wskazują, że wykonywana przez niego praca, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, niewątpliwie stanowiła pracę w warunkach szczególnych. Natomiast pozwany zakład odmówił mu wydania takiego zaświadczenia, przy czym powód jest obecnie zatrudniony w pozwanym zakładzie i na razie nie zamierza rezygnować z pracy i przejść na emeryturę.

Pozwana wnosiła o oddalenie powództwa wskazując, iż żądanie powoda jest powództwem o ustalenie z art. 189 kpc dla celów emerytalnych, dla ZUS i powód nie wykazał interesu prawnego. Dodatkowo pozwana opisując szczegółowo stanowiska pracy powoda wskazała, iż wykonywana przez niego praca, na wymienionych stanowiskach nie była pracą w warunkach szczególnych.

Na rozprawie w dniu 12 lipca 2012r. powód zmienił podstawę swojego żądania i wnosił o ustalenie, że pracował w warunkach szczególnych oraz o zobowiązanie pozwaną do wydania mu stosownego na tę okoliczność świadectwa pracy.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa, z uwagi na brak interesu prawnego.

Wyrokiem z dnia 27 marca 2014r.sygn. IVP 601/11 – Sad Rejonowy w Tarnowskich Górach oddalił powództwo i odstąpił od obciążenia powoda kosztami procesu.

Powyższy wyrok zapadł w następującym stanie faktycznym:

Z. N. pozostaje w zatrudnieniu u pozwanego od 1 września 1976r., posiada wyższe wykształcenie- mgr fizyki. Będąc zatrudnionym u pozwanego zajmował różne stanowiska, w ocenie powoda okresie od 1976r. do 2008r. była to praca wykonywana w warunkach szczególnych. Obecnie powód ma 60 lat, nadal pracuje, i jak twierdzi, nie wybiera się na emeryturę. Powód nie otrzymał, tak jak niektórzy pracownicy pozwanego, w tym pozostający w zatrudnieniu, świadectwa wykonywania pracy w warunkach szczególnych. Złożył więc pozew o ustalenie wykonywania pracy w tych warunkach, mimo, że nie potrzebuje jeszcze takiego świadectwa, gdyż chciał mieć taki dokument na przyszłość .

W tak ustalonym stanie faktycznym Sad I instancji uznał, iż powództwo nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Rejonowy stwierdził, że wskazana przez powoda w pozwie podstawa roszczenia tj. przepis art. 125a ust.2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS była nieuzasadniona, gdyż cyt. przepis jest częścią Dział IX Rozdział 2 cyt. ustawy - "obowiązki płatników składek, świadczeniobiorców oraz innych podmiotów", i realizacja dyspozycji w/w przepisu może mieć miejsce w sytuacji wszczęcia procedury "ustalenia prawa do emerytury". Tymczasem powód Z. N. pozostaje nadal w zatrudnieniu u pozwanej i nie złożył, jak twierdzi, wniosku o ustalenie prawa do emerytury, a tylko w takim przypadku pracodawca jest obowiązany "współdziałać". Wskazanie takiej podstawy roszczenia zdaniem Sadu Rejonowego dowodzi, iż wbrew temu co twierdził powód, w/w świadectwo jest mu niezbędne dla celów emerytalnych.

Sąd Rejonowy wskazał, iż powód ostatecznie domagał się ustalenia, że pracował w warunkach szczególnych oraz o zobowiązania pozwanej do wydania mu stosownego na tę okoliczność świadectwa wykonywania pracy w warunkach szczególnych. Sąd Rejonowy uznał zatem, że powództwo zostało wytoczone dla celów tylko i wyłącznie ubezpieczeniowych. W takim przypadku koniecznym jest wykazanie interesu prawnego. Zgodnie bowiem z art.189 k.p.c. powód może występować przed sądem z żądaniem ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa gdy ma w tym interes prawny, który jest warunkiem dopuszczalności tego powództwa.

Kwestia istnienia interesu prawnego po stronie powoda, który domaga się ustalenia okoliczności stanowiących przesłankę powstania prawa do świadczenia przyznawanego w innym trybie niż w postępowaniu cywilnym przed sądem była przedmiotem wielu orzeczeń Sądu Najwyższego, tak jeśli chodzi o ustalenie przesłanek do świadczeń z ubezpieczenia społecznego przyznawanych w drodze administracyjnej przez organy rentowe jak i w sytuacji ustalenia pracy w warunkach szczególnych w celu uzyskania zasiłku dla bezrobotnych (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 października 1978r. V UZP 5/78, uchwała SN z dnia 17 czerwca 1987r. III PZP 19/87, wyrok SN z dnia 3 listopada 1994r. I PZP 45/94). We wszystkich tych przypadkach Sąd Najwyższy zanegował istnienie interesu prawnego w tego typu roszczeniach dochodzonych przed sądem cywilnym. Sąd Najwyższy stanął bowiem na stanowisku, że w takich sytuacjach okres wykonywania pracy w szczególnych warunkach jako przesłankę świadczenia ustalać będzie bądź właściwy organ rentowy w przypadku starania się o emeryturę lub rentę bądź Powiatowy Urząd Pracy.

Sąd I instancji powołując powyższe stanowisko judykatury stwierdził, że prowadził postępowanie dowodowe w kierunku ustalenia okoliczności i warunków pracy wykonywanej przez powoda, a następnie dopuścił opinię biegłego z zakresu bhp, jednakże przy ponownej analizie akt sprawy i ponownej weryfikacji stanowisk stron procesowych uznał, że przedmiotowe ustalenie konieczne jest dla celów ubezpieczeniowych i przesłanką niezbędną dla prowadzenia sprawy jest wykazanie interesu prawnego przez powoda, co w niniejszej sprawie nie nastąpiło. Z tej przyczyny Sąd Rejonowy oddalił wnioski powoda o dopuszczenie kolejnej opinii innego biegłego z zakresu bhp i nie prowadził dalszego postępowania dowodowego. Podkreślił, iż powód sam przyznał, że dochodzi ustalenia, że pracował w warunkach szczególnych, a następnie wydania takiego świadectwa pracy, gdyż w przypadku, kiedy Zakład Ubezpieczeń Społecznych zwróci się do zakładu o wydanie takiego świadectwa w przyszłości, nie spotka się z odmową. Sąd Rejonowy wskazał, iż z takim stanowiskiem nie sposób się zgodzić, gdyż jeżeli w postępowaniu przed organem rentowym pracownik nie będzie mógł wykazać się zaświadczeniem zakładu pracy, że był zatrudniony w szczególnych warunkach, nie pozbawia go to możliwości wykazania tej okoliczności w postępowaniu odwoławczym przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznym.

W przeciwnym razie (tak jak w przypadku przedmiotowej sprawy) zaistniałaby sytuacja, iż postępowanie przed sądem pracy o ustalenie byłoby środkiem do uzyskania dowodów, które miałyby być wykorzystywane w postępowaniu rentowym – administracyjnym. Mając na uwadze powyższe na uwadze, uznając brak interesu prawnego w ustaleniu przed Sądem Pracy orzeczono jak w sentencji wyroku (pkt. 1). Jednocześnie, Sąd Rejonowy odstąpił od obciążania powoda, zgodnie z art. 102 Kodeksu postępowania cywilnego, kosztami procesu mając na uwadze błędne, lecz usprawiedliwione zdaniem Sądu charakterem sprawy, przekonanie powoda o zasadności dochodzenia roszczenia na drodze sądowej.

Apelację od wyroku wniósł powód. Zarzucił wyrokowi:

1. naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na treść wyroku tj. art. 6 par. 1 kc, art. 212 kpc, art. 279 kpc i art. 286 kpc;
2. obrazę prawa materialnego, tj. art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ;
3. nadto zarzucił nieważność postępowania, z powodu składu orzekającego niezgodnie z przepisami prawa tj. art. 47 par. 1 i 2 kpc w zw. z art. 379 par. 4 kpc, albowiem w sprawie wyrok wydany został w osobach sędziego i dwóch ławników.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji.

Sąd Okręgowy VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G.:

Apelacja powoda jest uzasadniona w zakresie w jakim powód wskazuje , iż doszło do nieważności postępowania z uwagi na nieprawidłowy skład Sądu.

Inicjując rozważania prawne w sprawie wskazać należy, iż Sąd I instancji dokonał prawidłowej kwalifikacji prawnej roszczenia uznając, iż jest to powództwo o ustalenie. Wskazać należy, iż Sąd nie jest związany podstawą prawną powództwa, w szczególności gdy pozew jest wytoczony przez osobę fizyczną nie reprezentowaną w procesie przez profesjonalnego pełnomocnika. Na podstawie ustaleń faktycznych dokonanych w ramach zgłoszonego roszczenia i przy uwzględnieniu podstawy faktycznej powództwa Sąd ma obowiązek dokonać prawidłowej subsumcji roszczenia. W sprawie, bez względu na stanowisko prezentowane przez powoda w pozwie i w toku procesu, zważywszy na okoliczności faktyczne powoływane przez powoda jego roszczenie podlega rozpoznaniu w trybie art. 189 kpc.

Sąd Okręgowy zważywszy jednak na podniesiony w apelacji zarzut nieważności postępowania, odstąpił od merytorycznej oceny zaskarżonego wyroku, albowiem zarzut ten jest zasadny.

Zgodnie z przepisem art. 379. pkt 4 kpc nieważność postępowania zachodzi jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy;

Sprzeczność składu sądu z przepisami ustawy zachodzi w każdym wypadku sprzeczności składu z przepisami prawa, także gdy sprawę rozpoznawaną w składzie jednoosobowym rozpoznało trzech sędziów zawodowych lub sędzia z udziałem dwóch ławników (uchwała SN z dnia 18 grudnia 1968 r., III CZP 119/68, OSP 1970, z. 1, poz. 4). Nieważność postępowania z uwagi na sprzeczność składu sądu z przepisami prawa zachodzi w razie przewodniczenia składowi sądu przez ławnika, w razie przewodniczenia składowi trzech sędziów zawodowych w sądzie okręgowym przez delegowanego sędziego sądu rejonowego oraz w przypadku przewodniczenia składowi jednego sędziego i dwóch ławników w sądzie okręgowym przez delegowanego sędziego sądu rejonowego, jeżeli sędzia ten nie posiadał upoważnienia Ministra Sprawiedliwości przewidzianego w art. 46 § 1 p.u.s.p. (postanowienie SN z dnia 14 lipca 2000 r., II UKN 366/00, OSNP 2002, nr 3, poz. 81). Również wydanie wyroku w innym składzie niż ten, który uczestniczył w rozprawie bezpośrednio poprzedzającej ogłoszenie wyroku, prowadzi do nieważności postępowania (wyrok SN z dnia 25 czerwca 2009 r., I UK 32/09, LEX nr 518060). Wyłączenie sędziego z mocy ustawy określa art. 48.

Wskazać należy, iż zgodnie z art. 47. § 1 kpc w pierwszej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

§ 2. W pierwszej instancji sąd w składzie jednego sędziego jako przewodniczącego i dwóch ławników rozpoznaje sprawy:

1)z zakresu prawa pracy o:

a)ustalenie istnienia, nawiązanie lub wygaśnięcie stosunku pracy, o uznanie bezskuteczności wypowiedzenia stosunku pracy, o przywrócenie do pracy i przywrócenie poprzednich warunków pracy lub płacy oraz łącznie z nimi dochodzone roszczenia i o odszkodowanie w przypadku nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy,

b)naruszenia zasady równego traktowania w zatrudnieniu i o roszczenia z tym związane,

c)odszkodowanie lub zadośćuczynienie w wyniku stosowania mobbingu;

2)ze stosunków rodzinnych o:

a)rozwód,

b)separację,

c)ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa,

d)rozwiązanie przysposobienia.

§ 3. Postanowienia poza rozprawą oraz zarządzenia wydaje przewodniczący.

§ 4. Prezes sądu może zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów zawodowych, jeżeli uzna to za wskazane ze względu na szczególną zawilóść lub precedensowy charakter sprawy.

Przebieg postępowania przed Sądem Rejonowym w sprawie wskazuje, iż w toku całego postępowania skład orzekający był trzyosobowy – ławniczy. Mając na uwadze przedmiot sprawy i charakter zgłoszonego roszczenia nie zachodziła żadna z przesłanek określonych w cyt. w. przepisie art. 47 kpc do orzekania w takim składzie. A zatem w/w sprawa winna być rozpoznana w składzie jednego sędziego.

W związku z tym, iż w sprawie zachodzi nieważność postępowania z wyżej wskazanych przyczyn - w całości, na mocy art. 386 par. 2 kpc w zw. z art. 379 pkt 4 kpc uchylono zaskarżony wyrok w całości i zniesiono postępowanie w całości, przekazując sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Rejonowy będzie miał na względzie przepis art. 47 kpc.

(-) SSO Grażyna Łazowska (-) SSO Maria Pierzycka-Pająk (-) SSO Jolanta Łanowy (spr.)

Sędzia Przewodniczący Sędzia